

Archeologienota Boom – Kruiskenslei

Jelke Van Buggenhout

Bornem
2020

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Jelke Van Buggenhout

All-Archeo bvba
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2020/12.807/2

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	7
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken	8
2.3.3	Werkwijze	12
2.4	Assessmentrapport	12
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	12
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	18
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	21
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	24
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	24
3	Samenvatting	26
4	Bibliografie	27
4.1	Publicaties	27
4.2	Websites	27
5	Bijlagen	28
5.1	Archeologische periodes	28

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2019L100

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Antwerpen, Boom, Boom, Kruiskenslei, Kruiskenslei

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 149764, 199369
- 149869, 199328
- 149870, 199173
- 149755, 199173

Kadastraal plan:

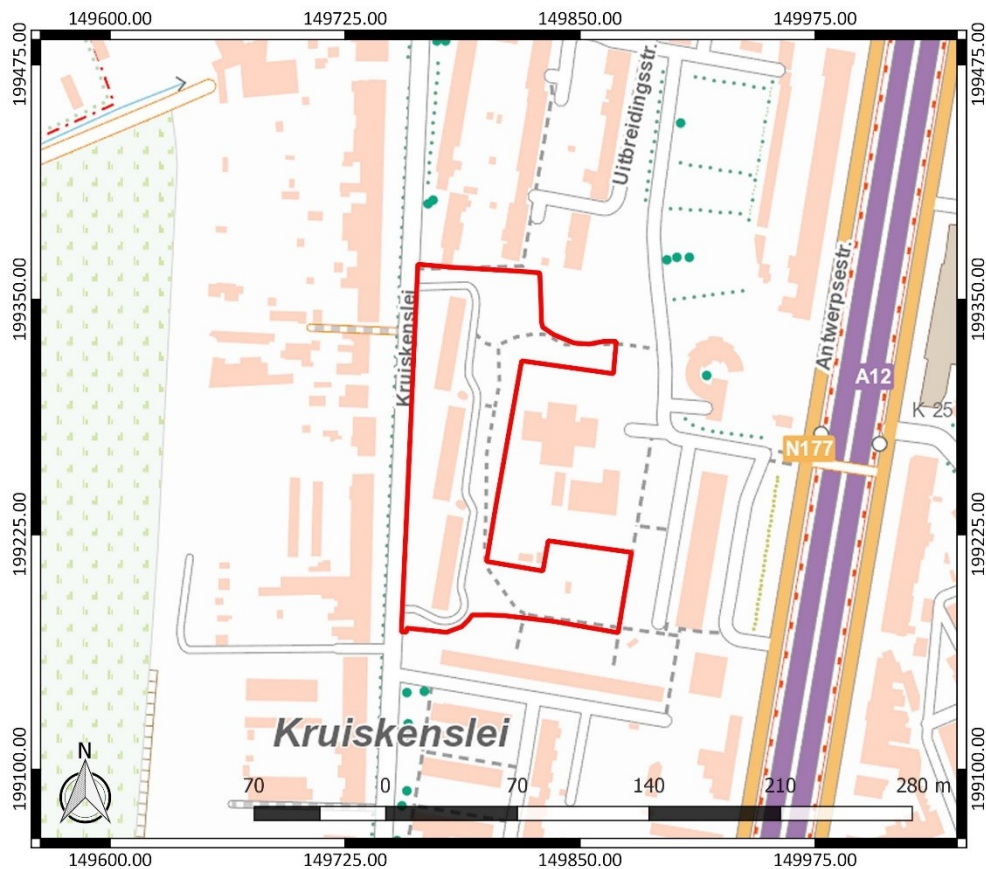

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Boom, Afdeling 1, sectie A, nummers 12H, 12N en 13N

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 13470 m²

Topografische kaart:

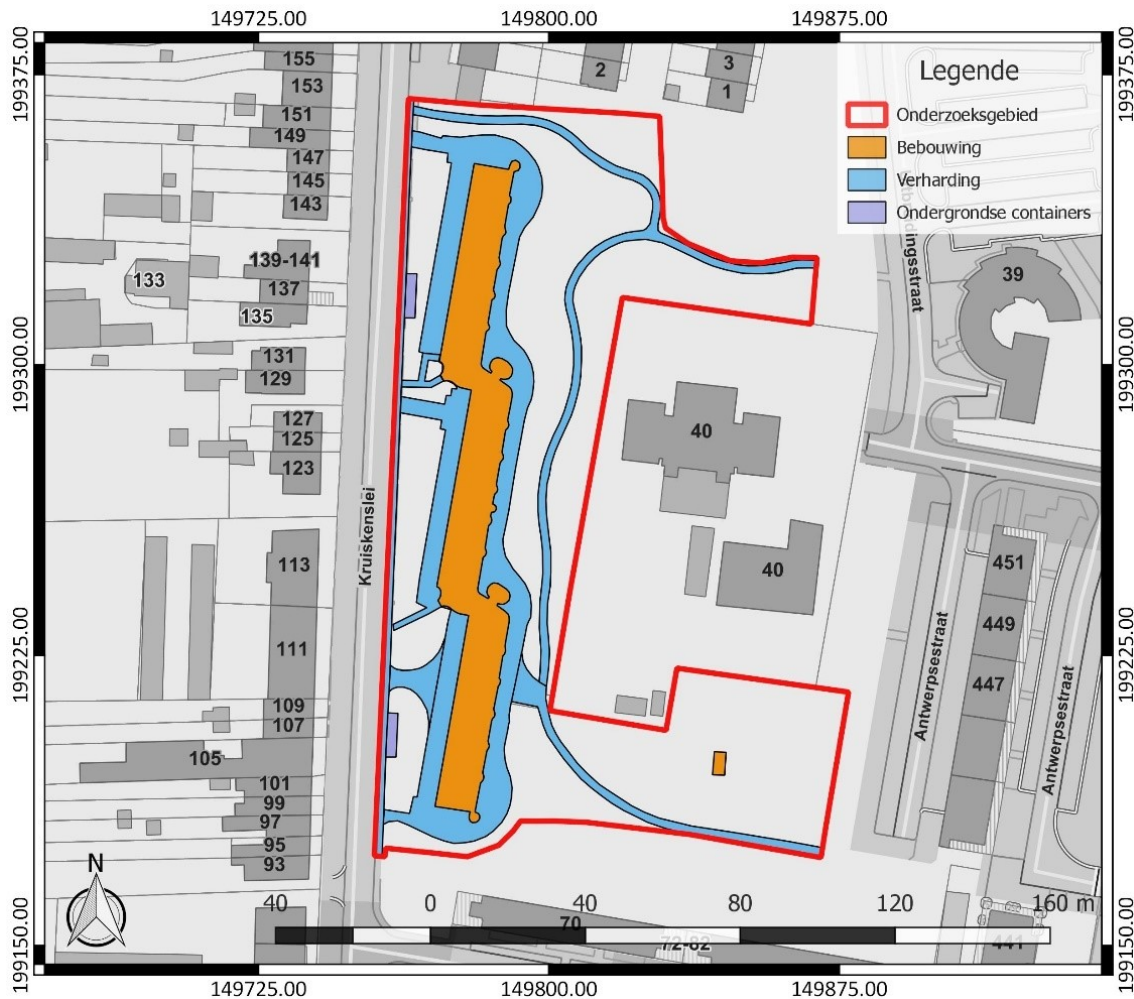

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 19/12/2019 – 23/12/2019

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, akkerland

Verstoorde zones: Er bevinden zich gebouwen en verhardingen ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 3). Er kan verondersteld worden dat de realisatie ervan enige negatieve impact heeft gehad op het archeologisch bodemarchief. De precieze aard en de omvang van deze verstoring is echter niet gekend, maar aangezien het appartementsgebouwen betreffen, kan ervan uitgegaan worden dat de funderingen ervan het archeologisch bodemarchief enigszins verstoord hebben. Ook zijn er ondergrondse containers aanwezig. Er kan verondersteld worden dat de realisatie hiervan een duidelijke negatieve impact op het archeologisch bodemarchief heeft gehad.

Figuur 3: Verstoringskaart, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksoopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: de bestaande appartementsgebouwen maken deel uit van vastgesteld bouwkundig erfgoed. De gebouwen blijven behouden: hier vinden dus geen bodemingrepen plaats. Enkel rondom de gebouwen worden beperkte ingrepen voorzien in het kader van rioleringswerken (ca. 83 m²), de heraanleg van de verharding rondom de gebouwen en het achterliggende voetpad (ca. 4515 m²) en omgevingsaanleg (ca. 1030 m²) (Figuur 4).

Figuur 4: Geplande werken en behouden bebouwing, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein worden slechts beperkte bodemingrepen gepland (ca. 1113 m²). De bestaande appartementsgebouwen blijven behouden. Op drie locaties zal een bestaande rioleringsbuis afgebroken worden en aangesloten worden op een reeds bestaande septische put (Figuur 5). Op de bestaande riolering zal hiervoor ook een huisaansluitputje voorzien worden. Door deze rioleringswerken zullen de wegenissen en verhardingen rondom de appartementsgebouwen en het achterliggende voetpad heraangelegd worden. De verstoringen die bij deze ingrepen verwacht worden, zijn plaatselijk en blijven binnen de omvang van de reeds bestaande verstoringen die veroorzaakt werden bij de huidige bebouwing en bijhorende infrastructuur.

Verder zal er bij het plaatsen van een nieuwe rijweg een infiltratievoorziening voor de appartementen voorzien worden. Dit zou betekenen dat er ter hoogte van elke septische put ook een bepaalde oppervlakte infiltratiekratten geplaatst zullen worden. Het is echter nog niet duidelijk waar deze precies zullen komen. De ingreep in de bodem is echter in oppervlakte beperkt en zou maximaal 150 cm diepgaan. Verder zal deze ingreep zich waarschijnlijk ook bevinden binnen de reeds bestaande verstoringen die veroorzaakt werden door de huidige bebouwing en bijhorende infrastructuur.

Ten slotte zal de groenomgeving rondom de bestaande gebouwen in beperkte mate heraangelegd worden (Figuur 6). Hierbij worden de speeltuigen van een speelzone in het zuidoosten van het terrein vernieuwd. Het gaat o.a. om een balansbalk, schommels en een speelhuisje. Bovendien zal in het zuiden een bloemenweide worden aangelegd en zullen rondom de bestaande appartementsgebouwen nog enkele bomen worden geplant. Ten slotte zullen langs de bestaande verharde wegen zitbanken voorzien worden die zullen geplaatst worden op cementbeton. De geplande omgevingsaanleg kent gemiddeld een verstoringdiepte van ca. 30 cm. Enkel ter hoogte van de aan te planten bomen kan de plantput – afhankelijk van de boomsoort – oplopen tot ca. 1 m.

Figuur 5: Ontwerpplan rioleringewerken (Carlier b.v.b.a.)

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) en de Atlas der Buurtwegen (1841) worden twee momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aanwezigheid of afwezigheid van archeologische sporen.

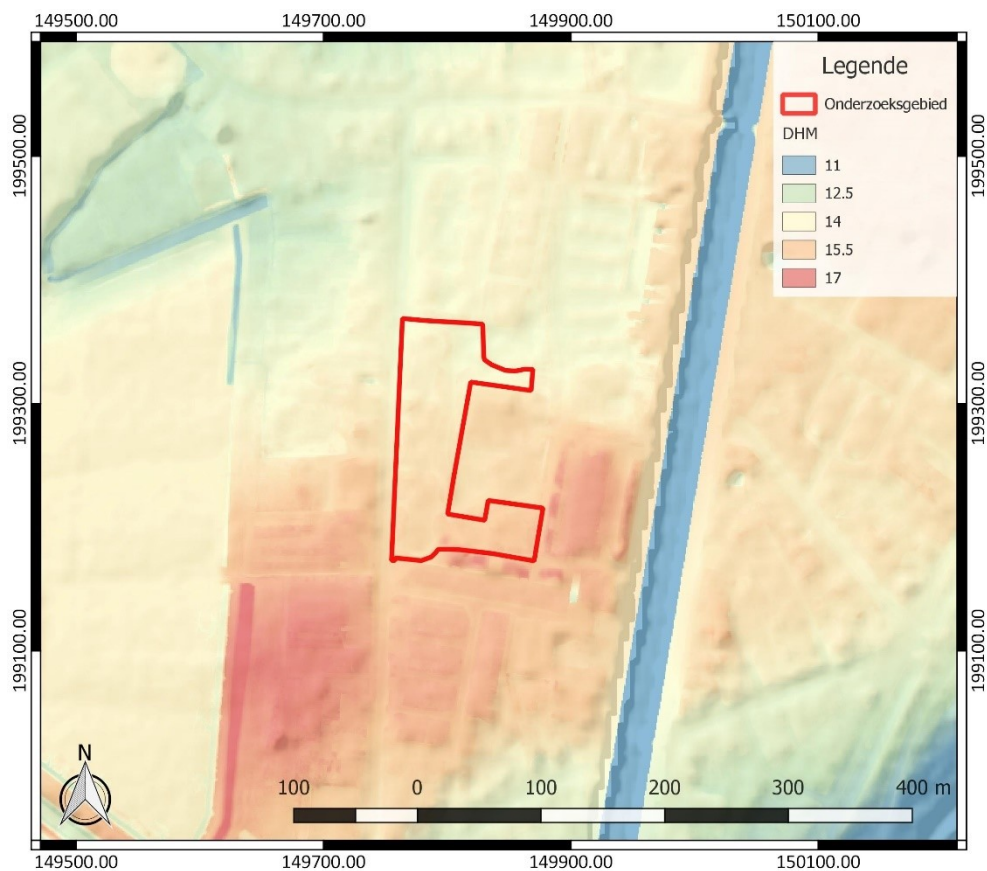
2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

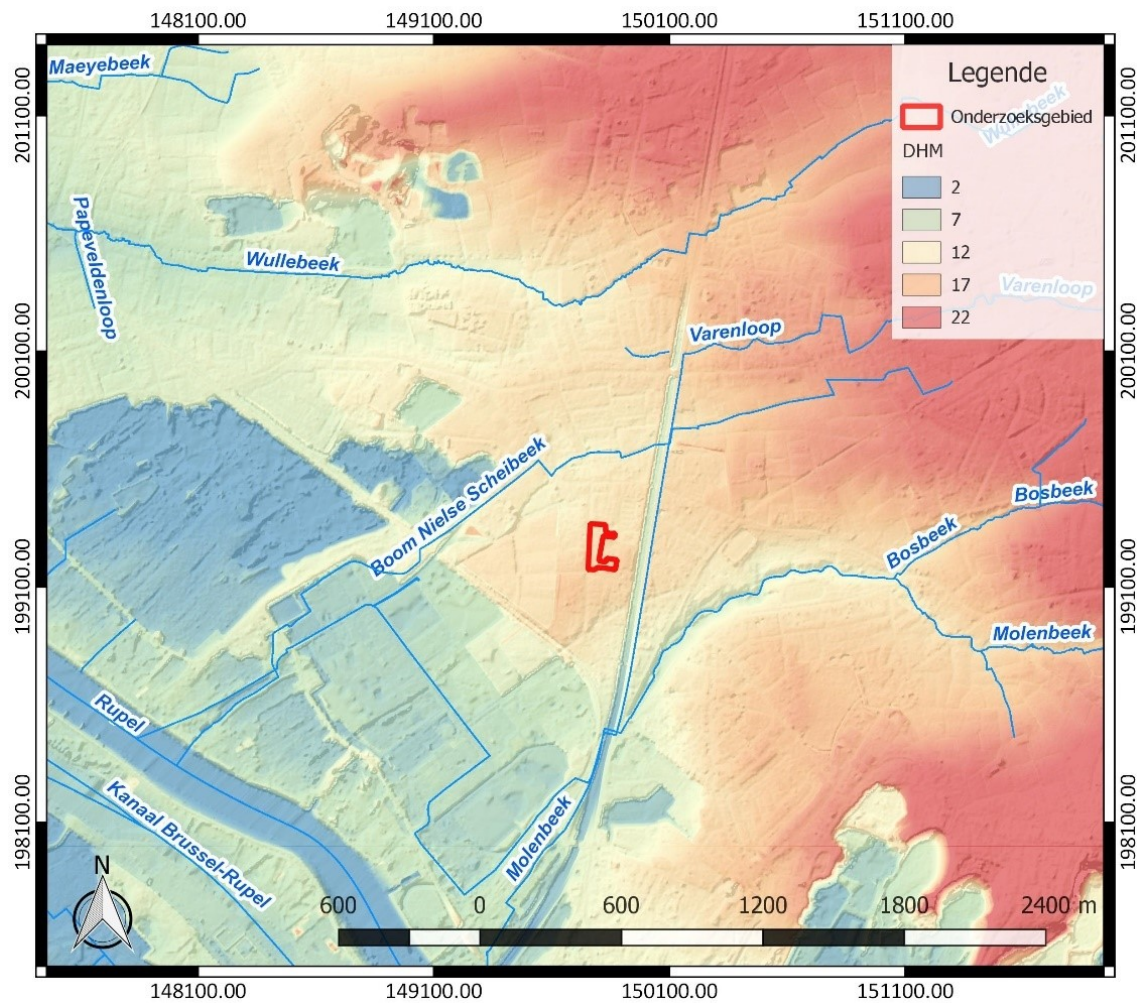
Het onderzoeksgebied is gelegen ten noorden van het centrum van Boom, langsheen de Kruiskenslei in het westen en de Uitbreidingsstraat in het oosten (Figuur 7). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebied. Hydrografisch behoort het tot het Beneden-Scheldebekken. Ten noorden stroomt de Boom Nielse Scheibek in zuidwestelijke richting naar de Rupel, die zich in het zuiden bevindt (Figuur 9). Ten oosten van het terrein stroomt een naamloze waterloop. Ten zuiden en ten oosten bevindt zich de Molenbeek.

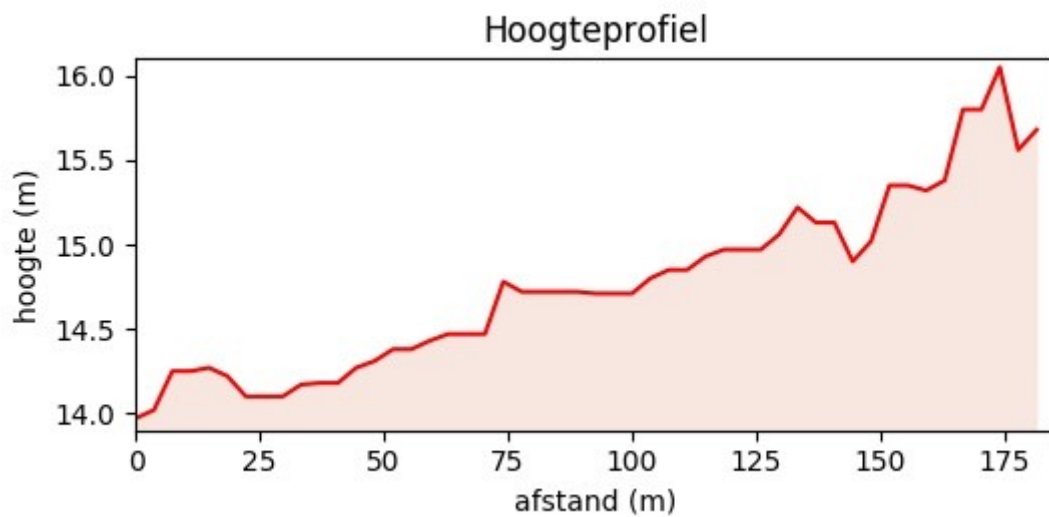
Figuur 7: Luchtfoto van 2018 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 8: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 9: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 10: Hoogteverloop van noord naar zuid over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch is het onderzoeksgebied gelegen in een overgangszone van de vallei van de Rupel naar de Boomse Cuesta. De Boomse Cuesta is een hogergelegen gebied ten zuiden van de stad Antwerpen. De steile flanken bevinden zich van het zuidoosten tot het westen. De Boomse Cuesta bereikt een hoogte van 31 m TAW. In het westen volgt het cuestafront de Rupel op een hoogte tussen de 15 tot 20 m, waarna die ter hoogte van de gemeenten Niel en Schelle snel overgaat in de polders langs de Rupel. Bovendien wordt de zuidflank van de Boomse Cuesta gekenmerkt door diep ingesneden waterlopen zoals de Molenbeek, die slechts een beperkt deel van de cuesta richting de Rupel ontwateren.³ Het onderzoeksgebied bevindt zich op een wat hoger gelegen uitloper van de westelijke flank (Figuur 8). Het terrein kent een hoogte van 14 tot 16 m TAW (Figuur 10).

Figuur 11: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

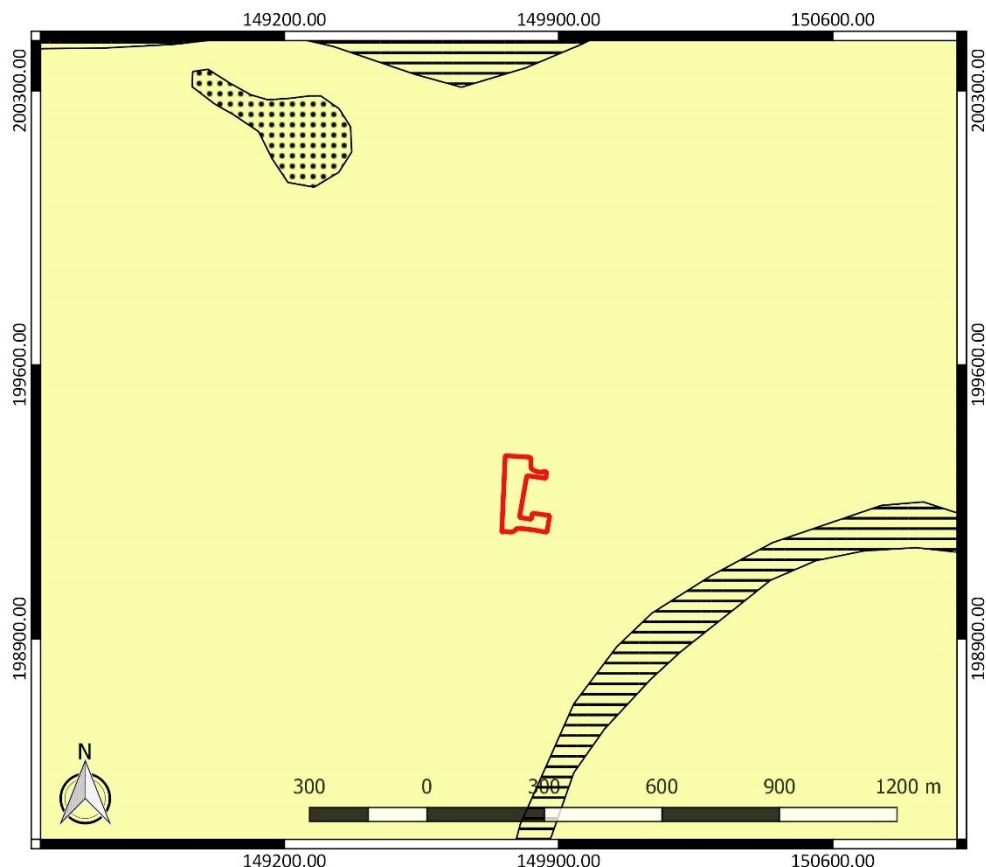
De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 11) bestaat uit het Lid van Terhagen, dat onderdeel uitmaakt van de Formatie van Boom. Dit wordt gekenmerkt door bleekgrijze klei die onderaan kalkhoudend is.⁴

De quartairgeologische kaart (Figuur 12) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair.⁵

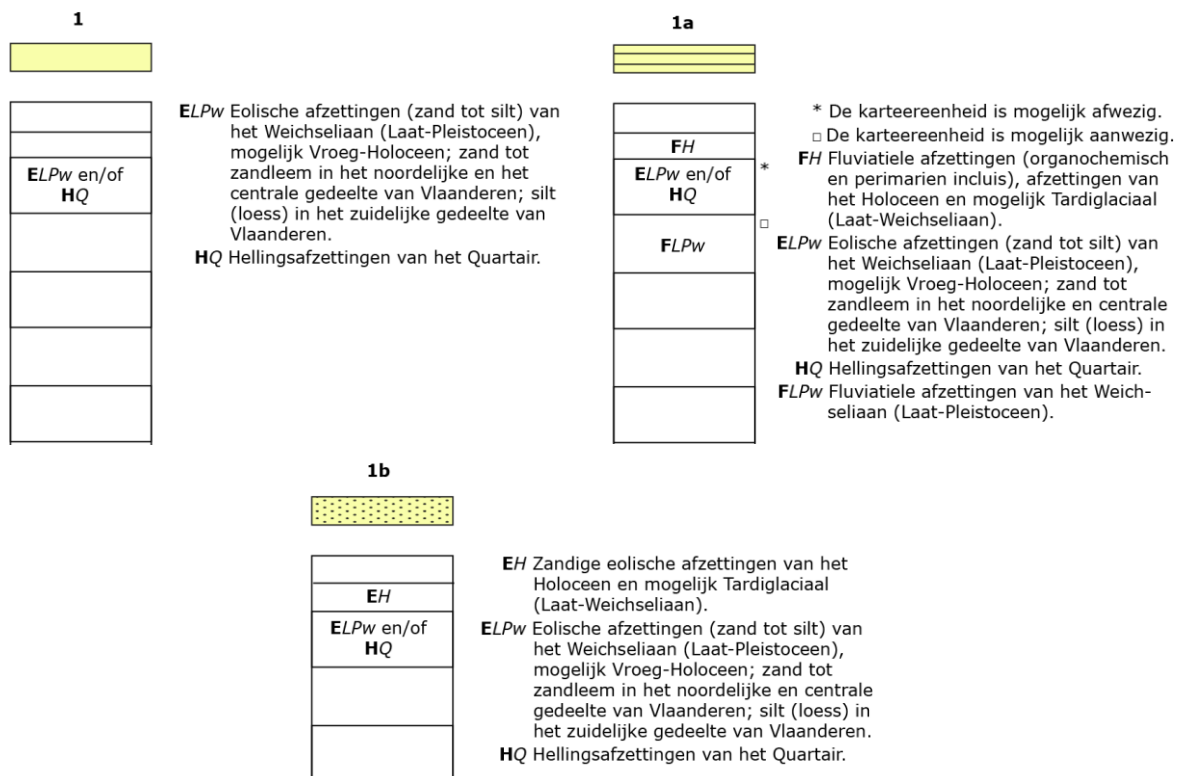
³ Jacobs *et al.* 2002, 7-8

⁴ www.geopunt.be/kaart

⁵ www.geopunt.be/kaart

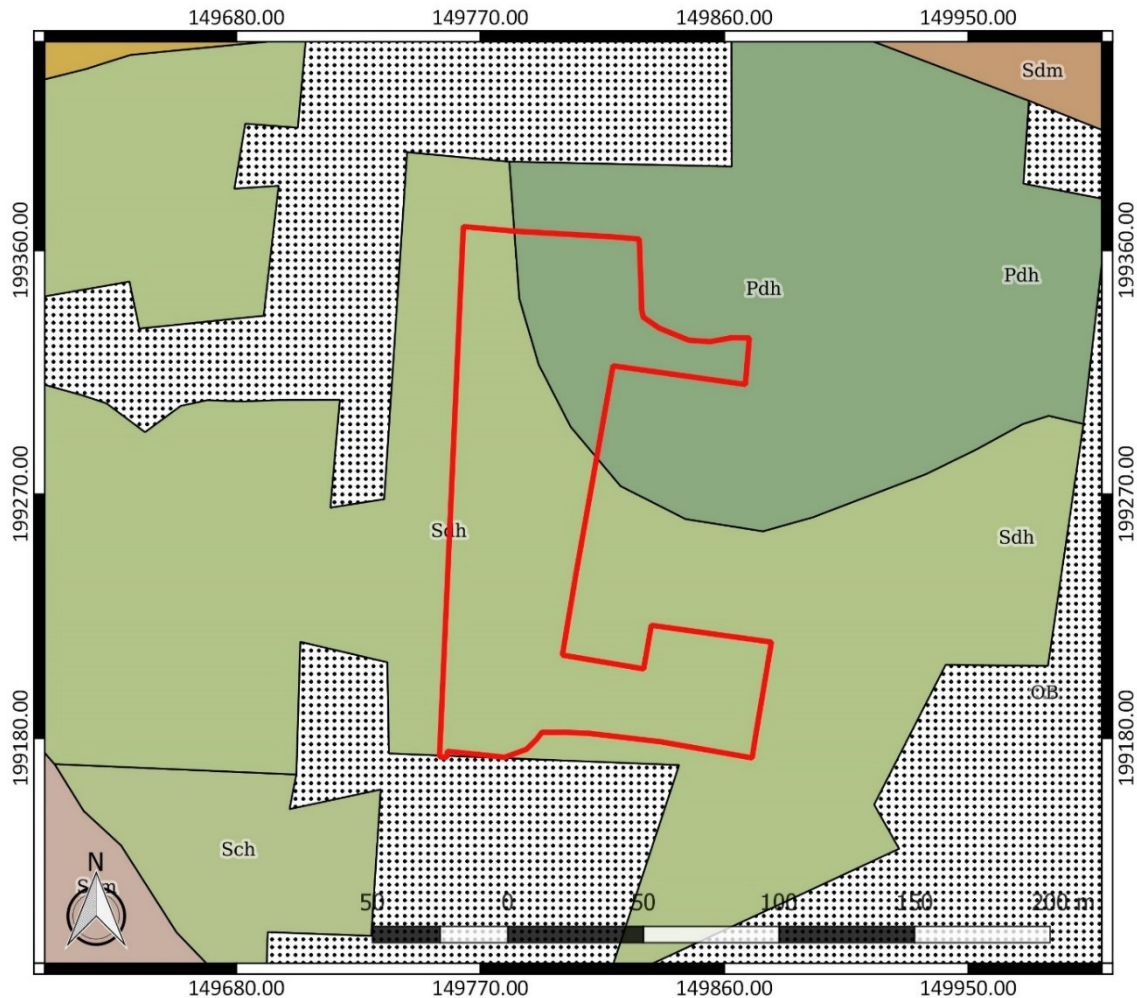

Figuur 12: Quartairegeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

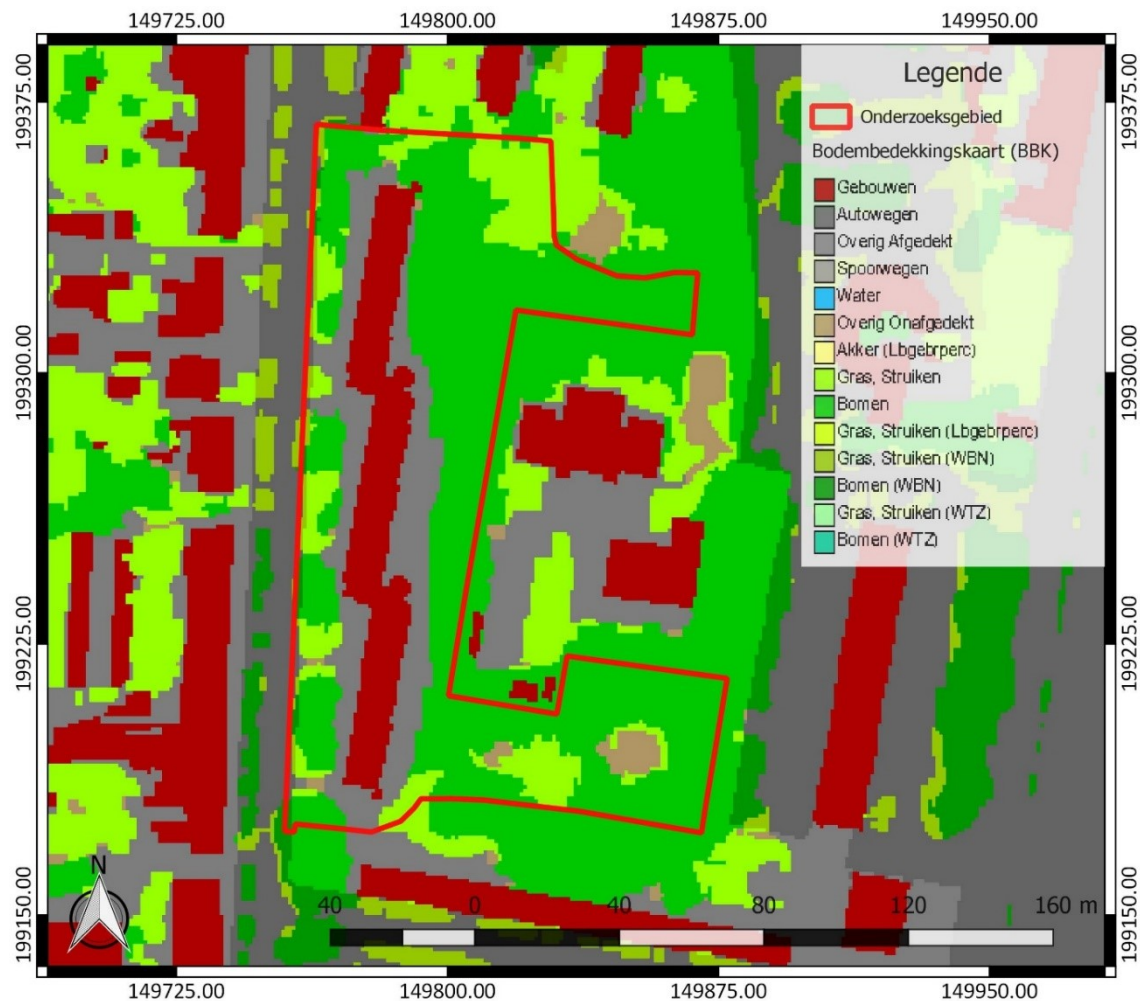
Figuur 13: Legende bij de quartairegeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 14) situeert het onderzoeksgebied grotendeels in een matig natte lemige zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont (Sdh). Het noordoosten van het terrein zou in een matig natte, licht zandleembodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont (Pdh) gelegen zijn.

Figuur 14: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskaart gebouwen en verhardingen te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kaart ingenomen door bomen, gras, struiken en overige afgedekte zones (Figuur 15). Dit beeld komt grotendeels overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 7). De weg die het onderzoeksgebied doorkruist is niet op de bodembedekkingskaart weergegeven. De potentiële bodemerosiekaart werd geraadpleegd, maar er zijn geen gegevens beschikbaar voor het onderzoeksgebied of voor aanpalende percelen.

Figuur 15: Bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

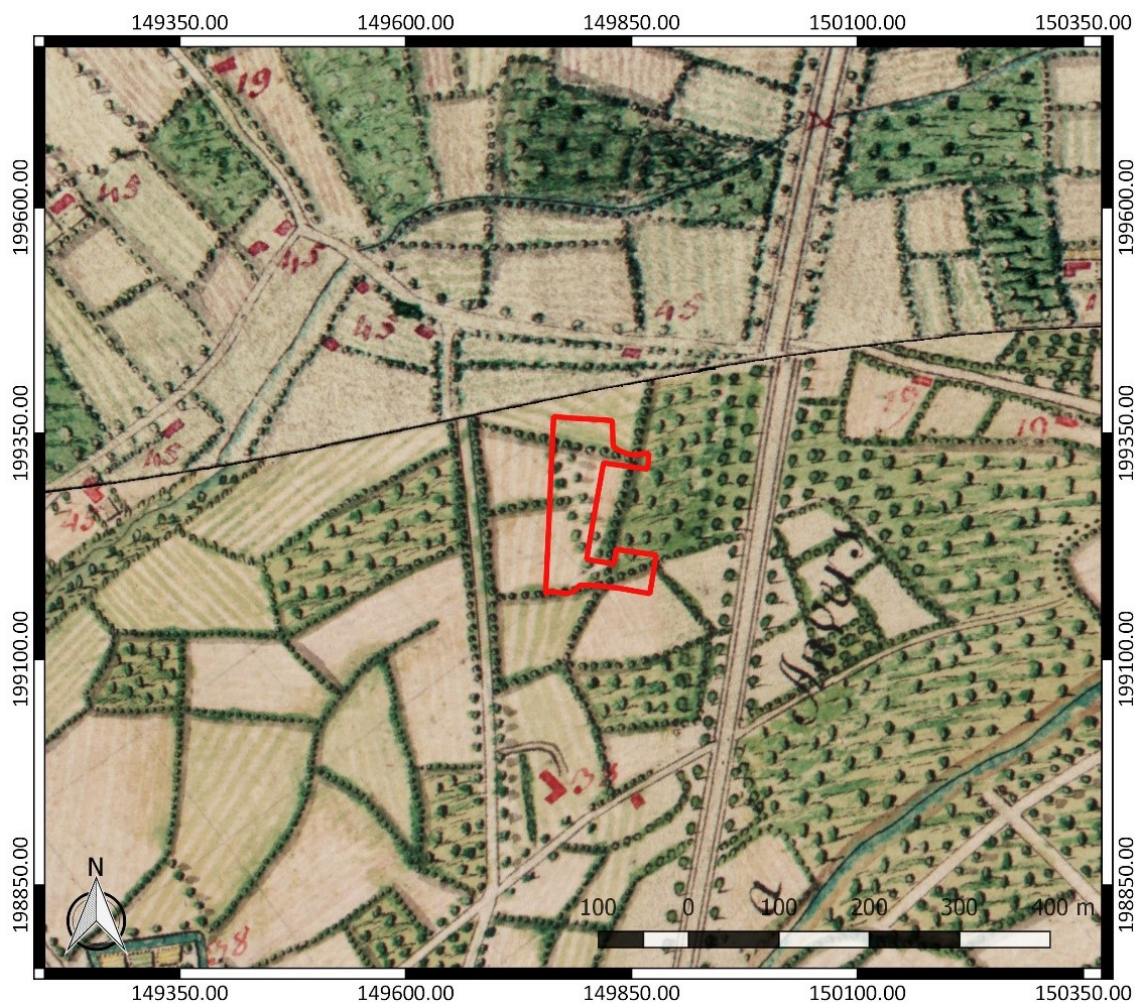
Sedert 1290 ressorteerde Boom, samen met Terhagen, Ruisbroek, Rumst, Heindonk en Willebroek onder de heerlijkheid Het Land van Rumst, in het kwartier Turnhout van het markgraafschap Antwerpen. Vanaf 1645 werd Boom zelf verheven tot heerlijkheid, wat inhield dat het dorp sindsdien een eigen schepenbank en dorpszegel bezat. Niet veel later kocht Goris Boschart (1663-1678) de heerlijkheid, waarna het in handen kwam van Willem Boschart (1678-1719), Jacob Boschart (1719-1743), Lodewijk Frans Lopez de Gradin (1750-175), Frans Rigaus (1751-1775), Peter Jan of Jacob Aerts (circa 1775). Het kasteel van deze heren werd opgetrokken in 1671 en is ten oosten van de Grote Markt te situeren. In 1846-1847 werd de residentie met het oog op de bouw van de huidige kerk op diezelfde locatie gesloopt.

Etymologisch zou Boom, gesitueerd aan de noordoever van de Rupel, afkomstig zijn van een markante boom die in of nabij de moerassige oeverstrook de aandacht van passanten moet getrokken hebben.⁶ Een eerste melding van Boom als parochie dateert uit de 13de eeuw. Hoewel de parochie een bevestigingsrecht of ambtsgeschenk was van de abdij van Lobbes (Henegouwen), kwam Boom in 1573 al in het bezit van de heren van Cantecroy (Mortsel). Gedurende de 14de, 15de en begin 16de eeuw ontpopte Boom zich dankzij de uitbating van steen- en kalkovens tot een considerabele plaats. In de periode 1550-1574 werd het kanaal Brussel-Willebroek gerealiseerd. In het derde kwart van de 16^{de}

⁶ Boom. Verrassend Hartig 2019: Geschiedenis [online], <https://www.boom.be/thema/3145/geschiedenis> (geraadpleegd op 19 december 2019)

eeuw kwam echter een einde aan deze economische opbloei en het steenbedrijf. Conflicten tussen Spanjaarden en Staatsen om het bezit van de Schans van Willeboek teisterden Boom dermate dat het dorp quasi volledig in ruïnes achterbleef. Enige vorm van wederopbouw werd pas ondernomen in de 18de eeuw.⁷

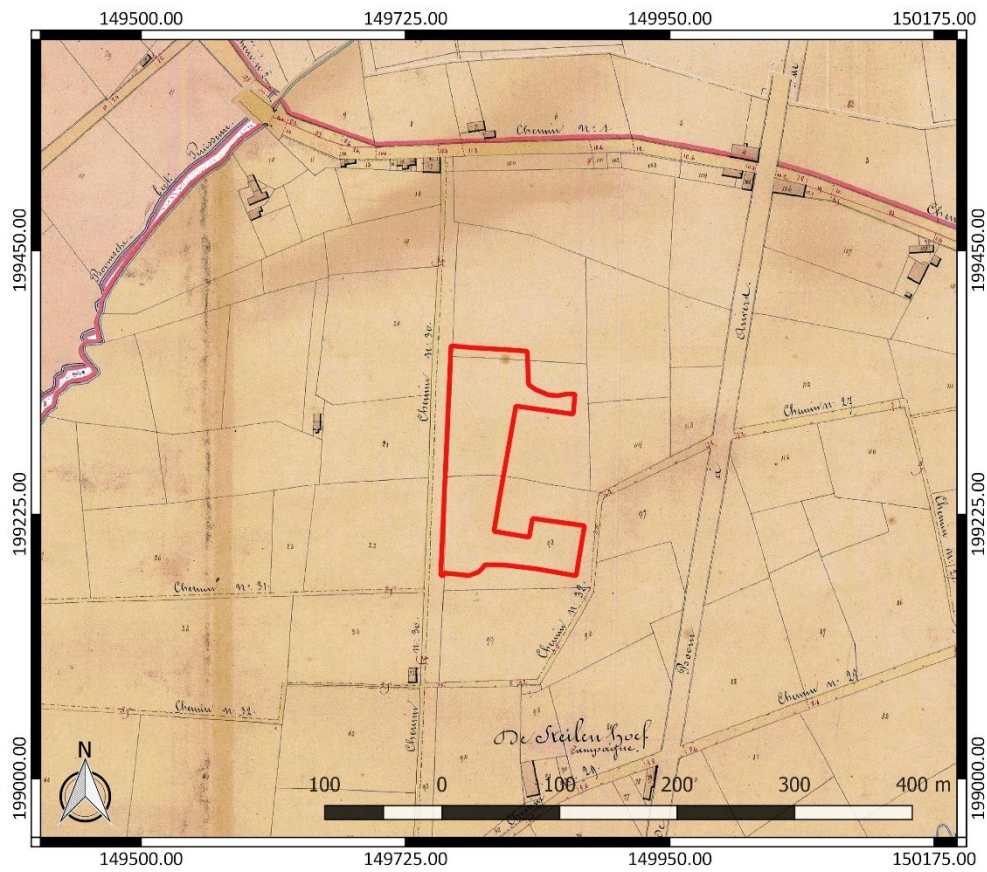
Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat het onderzoeksgebied grotendeels in gebruik is als akkerland (Figuur 16). In het zuidoosten van het terrein is bos aangegeven. Het lijkt echter alsof de kaart niet volledig juist georefereneerd is. Mogelijk was het terrein meer naar het westen, langs de noord-zuid georiënteerde weg, te situeren. Dit zou betekenen dat deze weg de historische voorloper van de Kruiskenslei betreft. Ten oosten van het terrein is reeds de voorloper van de Boomsesteenweg aanwezig.

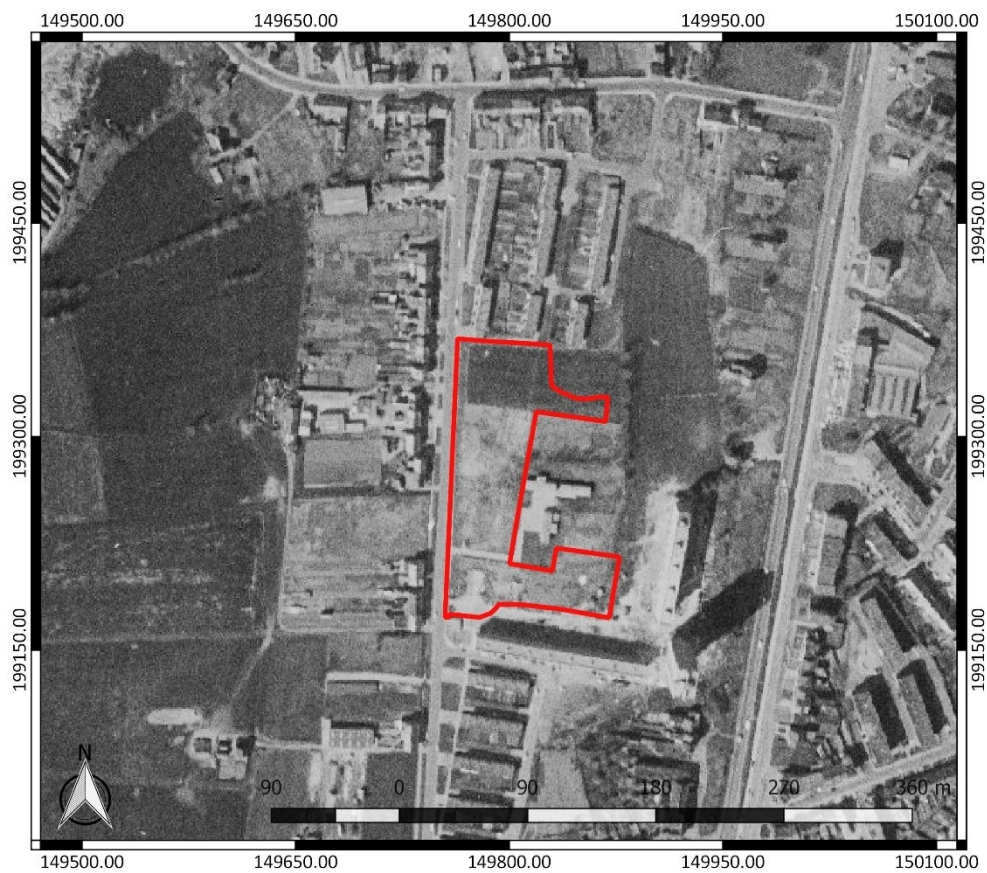
Figuur 16: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is geen bebouwing te zien binnen het onderzoeksgebied. Vermoedelijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland (Figuur 17).

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Boom [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120718> (geraadpleegd op 19 december 2019)

Figuur 17: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 18: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 19: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 18) geeft voor het eerst bebouwing langsheen de Kruiskenslei weer. Het gaat hier o.a. om de grote sociale woonwijk van de Kruiskenslei die tussen 1957 en 1979 ontworpen werd door Renaat Braem in samenwerking met Juul Van Camp en Paul Van de Velde. Tegenwoordig is deze woonwijk vastgesteld bouwkundig erfgoed.⁸ Ook op het terrein net ten oosten van het onderzoeksgebied is de huidige school al aanwezig. Algemeen is in de nabije omgeving van het onderzoeksgebied de bebouwing enorm uitgebreid. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 19) toont voor het eerst bebouwing binnen het onderzoeksgebied. De huidige appartementsgebouwen zijn dan aanwezig en maken eveneens deel uit van de ontwerpen van Braem. Het beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 7).

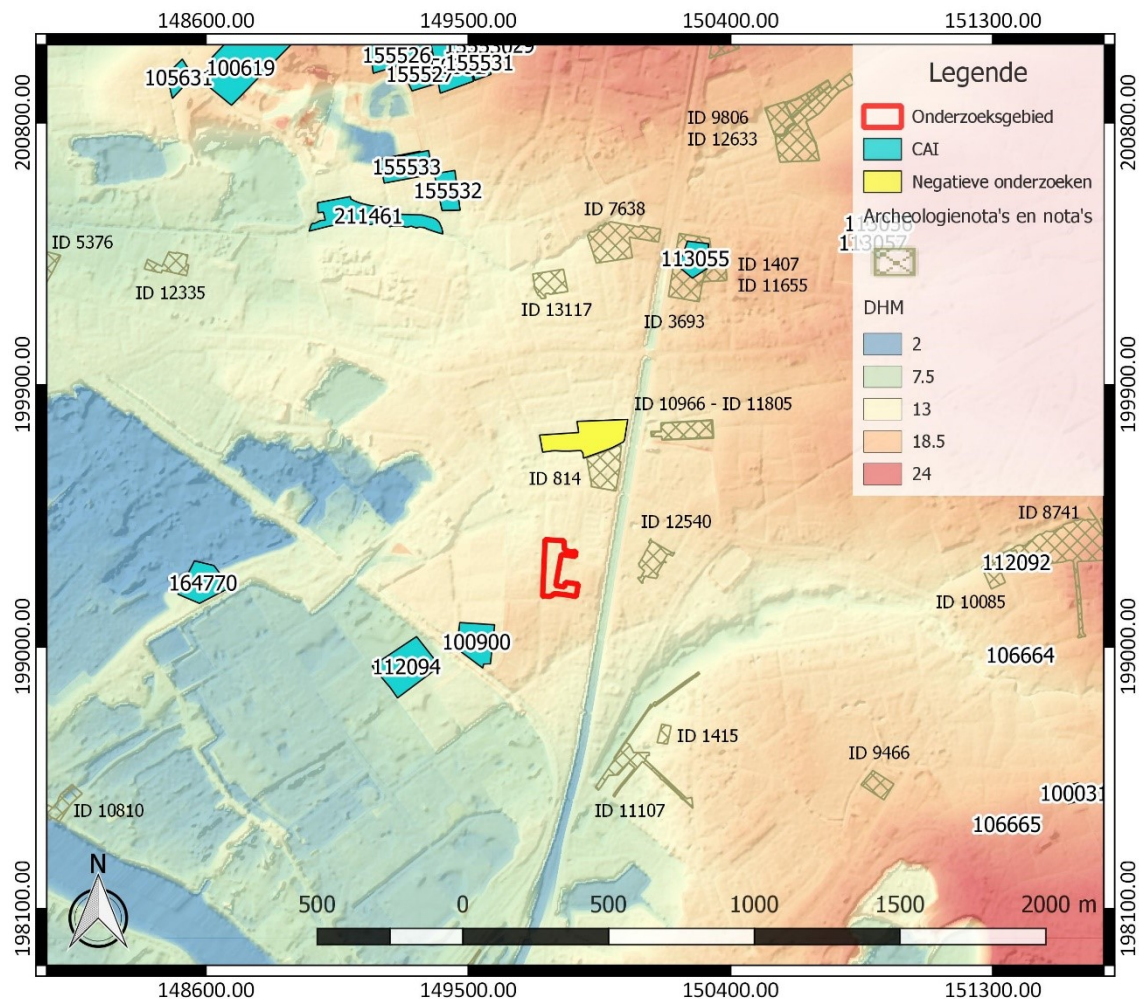
2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 20). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Nabij het onderzoeksgebied werden bij archeologisch onderzoek reeds sporen uit de metaaltijden en de Romeinse tijd aangetroffen (CAI ID 100900). Twee gebouwen, enkele spiekers, een waterkuil en verschillende paalsporen en (afval)kuilen werden aan de vroege tot de midden-ijzertijd toegeschreven. Uit de Romeinse tijd dateren twee erven, waarop twee boerderijplattengronden, enkele spiekers en een waterput werden aangetroffen.⁹

⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed, Erfgoed ID 97727, Woonwijk Kruiskenslei (geraadpleegd op 20 december 2019)

⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 100900, Boom-Krekelenberg II (geraadpleegd op 20 december 2019)

Figuur 20: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerendergoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

De zogenaamde Ferrariskaart wijst op resten uit de nieuwe tijd in de nabije omgeving (CAI ID 112094). Het gaat om een 18de-eeuwse site met walgracht, waarvan de tuin werd aangelegd in dambordpatroon.¹⁰

Ten noorden van het onderzoeksgebied bevindt zich een zone waar een negatief onderzoek werd uitgevoerd. Het projectgebied ID814 bleek slechts een laag potentieel op kennisvermeerdering te kennen omwille van de landschappelijke kenmerken van het terrein en omwille van een sanering die in het verleden uitgevoerd werd op het terrein ten gevolge van vervuiling.¹¹

Een soortgelijk verhaal geldt voor een projectgebied ten oosten van het onderzoeksgebied (ID 12540). Ook hier werd het potentieel op kennisvermeerdering laag ingeschat. Dit vloeide voort uit een lage inschatting van het archeologisch potentieel en uit de afweging dat de geplande werken zich grotendeels zouden bevinden binnen de verstoringsdiepte van reeds eerder uitgevoerde bodemingrepen.¹²

¹⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 112094, Boom 7 (geraadpleegd op 20 december 2019)

¹¹ Vervoort 2016, 41-42

¹² Reyns 2019, 28

Ten noordoosten van het onderzoeksgebied werd een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd (ID 10966). Uit het proefsleuvenonderzoek bleek dat een groot deel van het terrein verstoord was. De aanwezigheid van verstoringen op het terrein, gecombineerd met de afwezigheid van archeologische sporen in de proefsleuven en kijkvensters, maakte de uitvoering van bijkomend archeologisch onderzoek er onwenselijk.¹³

In de ruimere omgeving zijn op plaatsen met een vergelijkbare landschappelijke ligging enkele vindplaatsen uit diverse perioden gekend.

Te Schelle werden in de Speltenvelden (CAI ID 100619) een Romeinse waterput en aardewerk aangetroffen.¹⁴ In de directe omgeving zijn ook losse vondsten aardewerk van een onbepaalde datering aangetroffen (CAI ID 155532 en 155533).¹⁵ Verderop in de Oude Bosstraat (CAI ID 105631) werd Romeins aardewerk als een losse vondst geregistreerd. Het is echter niet uitgesloten dat het hier verplaatst materiaal betreft.¹⁶

Een losse vondst van een gewichtje in een koperlegering kent een onduidelijke datering (CAI ID 160536). De vondst werd aangetroffen in Schelle in een bosje tussen de Speltenlei en de Tuinlei en betreft mogelijk een gewichtje voor een Romeinse (statera)balans of een middeleeuws schuifgewichtje.¹⁷

Bij een proefsleuvenonderzoek te Aartselaar (CAI ID 211461) werden grachten, greppels, kuilen en paalsporen uit de nieuwe tijd aangetroffen.¹⁸ Op basis van cartografisch en historisch onderzoek werd in Aartselaar ook de Linterboshoeve ontdekt (CAI ID 113055). Dit 18de-eeuwse hoevecomplex bestaat uit een tweetal gebouwen. In de 19de eeuw werd hier het kasteel Lusthof opgetrokken.¹⁹ Bij soortgelijk onderzoek werd in Reet de Predikherenhoeve vastgesteld (CAI ID 112092). Het betreft een 18de-eeuwse hoeve.²⁰

Historisch onderzoek van een alleenstaande hoeve in Boom (CAI ID 106664) toonde aan dat dit gebouw vermoedelijk teruggaat tot in de 18de eeuw en mogelijk een voorloper als molen kende. Intussen werd het gebouw gesloopt.²¹ Bij cartografisch onderzoek werden ook in de Kleine Steilen twee 18de-eeuwse hoeves herkend (CAI ID 100031 en 106665).²²

Voor een terrein ten zuiden van het onderzoeksgebied (ID 1415) werd een archeologienota opgesteld waar geen verder vooronderzoek opgelegd werd. Ten gevolge van intensieve antropogene verstoringen over het gehele projectgebied, minstens tot op de diepte van de geplande werken, werd het potentieel op kennisvermeerdering te laag bevonden.²³

¹³ Lamberts/Van der Kelen/Cléda 2019, 42

¹⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 100619, Speltenvelden 2 (geraadpleegd op 20 december 2019)

¹⁵ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155532, Speltenvelden 10 (Schelle 5) (geraadpleegd op 20 december 2019); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155533, Speltenvelden 11 (Schelle 6) (geraadpleegd op 20 december 2019)

¹⁶ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 105631, Oude Bosstraat I (Schelle 19) (geraadpleegd op 20 december 2019)

¹⁷ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 160536, Tuinlei-Speltenlei I (geraadpleegd op 20 december 2019)

¹⁸ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 211461, Wullebeek (geraadpleegd op 20 december 2019)

¹⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 113055, Linterboshoeve (geraadpleegd op 20 december 2019)

²⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 112092, Predikherenhoeve (geraadpleegd op 20 december 2019)

²¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 106664, Molenhuis (geraadpleegd op 20 december 2019)

²² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 100031, Kleine Steylen -6-7-8-9 (geraadpleegd op 20 december 2019); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 106665, Klein Steylen 1-3 (geraadpleegd op 20 december 2019)

²³ Laloo/Herremans 2016, 30

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Bekrachtigde archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving bieden geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties. Daarom lichten we ze hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het onderzoeksgebied kent een gunstige landschappelijke ligging, in een gradiëntzone op de overgang van de Boomse Cuesta naar de vallei van de Rupel. Voor het overige wijzen de gegevens die vergaard werden in functie van het bureauonderzoek eerder op een laag archeologisch potentieel. Momenteel is het onderzoeksgebied voor een groot deel bebouwd en verhard. Dit vond plaats in de jaren 1970. Voorheen was het gebied in gebruik als akkerland. Archeologienota's in de omgeving concludeerden telkens dat de desbetreffende terreinen een te laag potentieel op kennisvermeerdering kenden. De enige vermeldenswaardige vondst in de omgeving van het onderzoeksgebied is de site Boom – Krekelenberg, waar sporen van bewoning uit de ijzertijd en de Romeinse tijd gevonden zijn. Deze site bevindt zich echter al meer in de vallei van de Rupel en heeft dus een afwijkende landschappelijke ligging ten opzichte van het onderzoeksgebied. Bovendien is het door de aanwezigheid van bebouwing, verharding, nutsvoorzieningen en ondergrondse containers op het terrein vandaag de dag duidelijk dat er in het verleden tot op zekere diepte al bodemingrepen hebben plaatsgevonden.

Wat is de impact van de geplande werken?

In slechts een zone van 5628 m² binnen het onderzoeksgebied worden werken gepland. De bestaande appartementsgebouwen en ondergrondse containers blijven behouden. Op drie locaties worden rioolbuizen afgebroken en verlegd om aan te sluiten op de reeds bestaande riolering. Voor het grootste deel van deze werken kunnen we ervan uitgaan dat de geplande werken binnen de reeds bestaande verstoringen door de huidige gebouwen, verhardingen, nutsvoorzieningen en ondergrondse containers blijven. De maximale verstoringdiepte is onbekend. Bodemingrepen met betrekking tot de omgevingsaanleg maken het merendeel van de bodemingrepen uit. Het gaat hierbij om 1080 m², waarbij de verstoringdiepte van deze groenaanleg gemiddeld ca. 30 bedraagt en een zone van ca. 4515 m² waar verhardingen en voetpaden heraangelegd worden met een gelijkaardige verstoringdiepte als de huidige verhardingen en voetpaden. Ter hoogte van de plantkuilen voor nieuwe bomen zal de verstoringdiepte grotere zijn, maar dit is slechts zeer plaatselijk.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Uit een afweging van de geplande werken op het terrein blijkt dat het grootste deel van de geplande werken binnen de verstoringdiepte van de bodemingrepen blijven die plaatsvonden in het kader van eerdere omgevingsaanleg. De bijkomende negatieve impact van de geplande werken op het bodemarchief is erg beperkt.

Aan de andere kant schatten we het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied ook eerder laag in, omwille van de bestaande bebouwing en verharding binnen het onderzoeksgebied. Eerder archeologisch onderzoek in de omgeving kende ook steeds het besluit dat het potentieel op kennisvermeerdering te beperkt was om verder onderzoek te verantwoorden. De belangrijkste vondst in de omgeving is die van de site Boom – Krekelenberg, waar sporen van bewoning uit de ijzertijd en

de Romeinse tijd gevonden zijn. Deze site bevindt zich echter al meer in de vallei van de Rupel en heeft dus een afwijkende landschappelijke ligging ten opzichte van het onderzoeksgebied.

De gemaakte afweging van de impact van de geplande werken op het bodemarchief en de inschatting van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied doen besluiten dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van verder vooronderzoek te beperkt is om de kosten ervan te verantwoorden. Daarom worden in het kader van de geplande werken op het terrein geen bijkomende archeologische maatregelen meer nodig geacht.

3 Samenvatting

Uit een afweging van de geplande werken op het terrein blijkt dat het grootste deel van de geplande werken binnen de verstoringdiepte van de bodemingrepen die plaatsvonden in het kader van eerdere omgevingsaanleg blijven. De bijkomende negatieve impact van de geplande werken op het bodemarchief is erg beperkt, zowel in oppervlakte als in diepte.

Ook het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied schatten we eerder laag in, omwille van de reeds bestaande bebouwing en verharding binnen het onderzoeksgebied en op basis van eerder uitgevoerd onderzoek in de omgeving. Archeologisch onderzoek in de omgeving kende ook steeds het besluit dat het potentieel op kennisvermeerdering te beperkt was om verder onderzoek te verantwoorden. De gemaakte afweging van de impact van de geplande werken op het bodemarchief en de inschatting van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied doen besluiten dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van verder vooronderzoek te beperkt is om de kosten ervan te verantwoorden. Daarom worden in het kader van de geplande werken op het terrein geen bijkomende archeologische maatregelen meer nodig geacht.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Jacobs, P./S. Louwye/T. Polfliet/R. Adams/S. Vermeire/G. De Moor, 2002: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 15 Antwerpen*, Brussel.

Laloo, P./D. Herremans, 2016: *Boom PTS werkhuizen. 2016/70 Archeologienota deel 2: verslag van resultaten*, Bredene.

Lamberts, M./A. Van der Kelen/B. Cléda: *Archeologisch vooronderzoek t.h.v. de N177 of Antwerpsestraat te Rumst. Nota verslag van resultaten*, Aartselaar (ABO Archeologische rapport 998).

Reyns, N., 2019: *Archeologienota Boom – Vlierlaan*, Bornem (Rapporten All-Archeo bvba 920).

Vervoort, R., 2016: *Archeologienota: 's Herenbaan 178, Reet, Rumst (prov. Antwerpen)*, Borgerhout.

4.2 Websites

Cartesius (2019)
<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2019)
<https://cai.onroenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2019)
<http://dov.vlaanderen.be>

Gemeente Boom (2019)
<https://www.boom.be/thema/3145/geschiedenis>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2019)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2019)
<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2019)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2019)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

